

Balada di Buchi Fil/De ballade van Buchi Fil

De dramatiek van 'de slavernij'

In 1920 werd de Curaçaose dichter Pierre Lauffer geboren. Ter ere van zijn 100e geboortejaar, vorig jaar, werd het gedicht 'Balada di Buchi Fil' door Fred de Haas vertaald en recent door de Fundashon Pierre Lauffer heruitgegeven. Deze slavernijvertelling in dichtvorm, waarin Buchi Fil wreed van zijn geliefde Mosa Nena wordt gescheiden, is geïllustreerd door Philip 'Fifi' Rademaker en George Lichtveld. Ik sprak met Lucille Berry-Haseth van de Fundashon Pierre Lauffer.

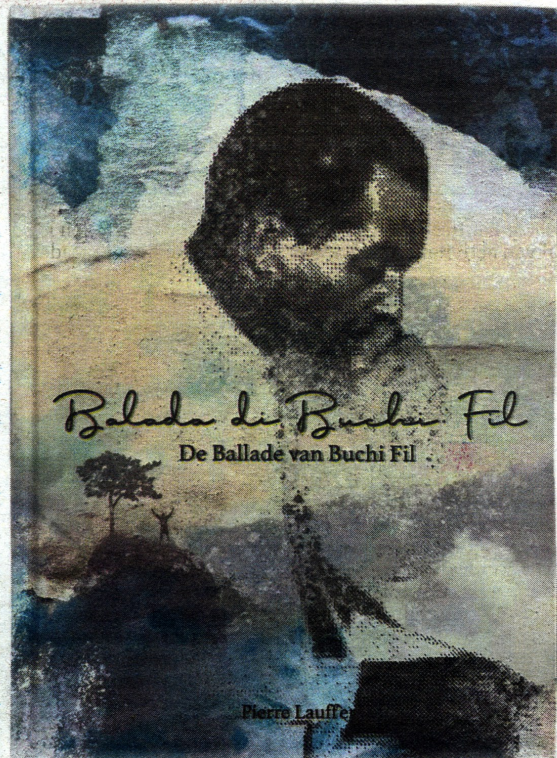
door Liesbeth Mantel - foto's Ken Wong, archief

Lucille Berry-Haseth (84) is schrijfster, dichteres, oud-taaldocente en vertaalster. Zij was al jong bezig met taal, en de liefde voor taal en cultuur groeide toen ze een aantal mensen leerde kennen die daar eveneens mee bezig waren. Zo ontmoette ze ook Pierre Lauffer, toen ze in de tweede helft van de jaren vijftig kwam te werken

bij Radio Curom. Daar was ze onder meer omroepster en deed interviews, maar tevens werkte ze samen met Lauffer voor diens wekelijkse radioprogramma. In dat programma, dat een minuut of vijftien tot twintig duurde, droeg hij voor uit eigen werk. "Ik zocht samen met hem de muziek uit die als intro en als slot van het programma werd gebruikt. We spraken veel. Hij

Lucille Berry-Haseth: 'Pierre Lauffer schrijft heel beeldend. Bij het lezen gaat het als een film voorbij.'

legde me uit wat hij allemaal bedoelde in zijn werk. Hij was heel hartstochtelijk over schrijven en poëzie. En dat was aanstekelijk. Ik ben toen al zijn werken gaan lezen. Alleen!"

Lauffer staat bekend als voorvechter van het Papiaments en schreef voornamelijk in deze taal, zijn moedertaal. "Overigens beheerste hij alle talen geweldig", merkt Berry-Haseth op, voornamelijk doelend op het Nederlands, Spaans, maar ook het Engels. Niet alleen de schoonheid van zijn taal en poëzie viel haar op, maar ze was tevens vaak verrast door zijn elegante manier waarop hij inhoud in een vorm goot. "Ik dacht dikwijls: goh, kijk wat hij heeft gedaan, hoe hij dit heeft opgelost!" Lauffer schreef over eenvoudige dagelijkse gebeurtenissen, in ritmische poëzie. Beeldend, volgens haar. "Bij het lezen van Pierre gaat de tekst als een film voorbij, je ziet het helemaal voor je." Ze vroeg

hem eens wat hem bewoog om te schrijven. "Hij zei me toen dat hij de capaciteiten had om mensen te observeren. En dan kon hij de dingen zo makkelijk weergeven."

Stichting

Anno nu zit Lucille Berry-Haseth nog (als erelid) in het bestuur van de Fundashon Pierre Lauffer, die in 1981 werd opgericht door vrienden, familieleden en kennissen van de schrijver/dichter, vrijwel direct na zijn dood. Doel: "Het levendig houden van de herinnering aan deze illustere zoon van Curaçao, Pierre Antoine Lauffer, geboren op Curaçao op 22 augustus 1920 en alhier overleden op 14 juni 1981; en het in brede kring bekendheid geven aan de werken van Pierre Antoine Lauffer en de verspreiding van de kennis van het Papiaments in het algemeen." Eén van de belangrijke manieren om deze doelen te bereiken was het heruitgeven

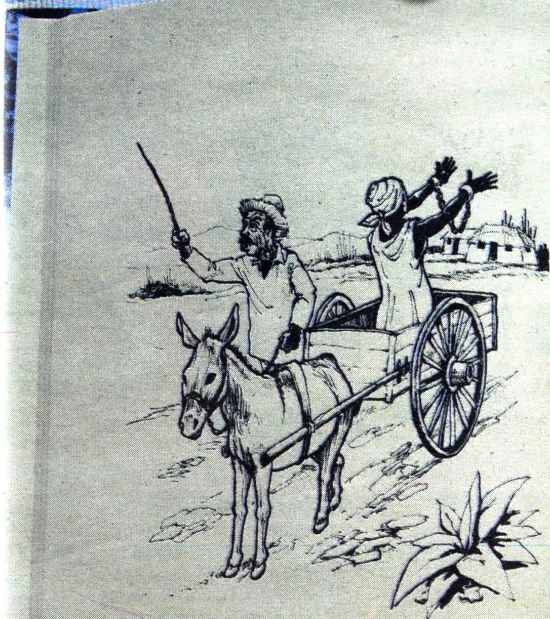
van al zijn werken. "Sinds 1981 hebben we daarin alles gedaan wat we ons hadden voorgenoemen. We hebben bijna al zijn werken heruitgegeven. Sommige meer dan eens. We hebben veel van de uitgaven ook voorzien van een verklarende woordenlijst van oude of archaïsche woorden. Dat heb ik gedaan, bijgestaan door Chila de Haseth en Sidney Joubert." De stichting draagt er tevens zorg voor dat tweejaarlijks de 'Chapi di Plata' wordt uitgereikt aan een persoon met belangrijke prestaties op literair of taalkundig gebied in of over het Papiaments. Uitgekozen door een wisselende jury. In het illustere rijtje met personen die deze prijs sinds 1982 ontvingen, vinden we onder anderen Elis Juliana en Luis Daal, naast Pierre Lauffer volgens velen de belangrijkste dichters van Curaçao. "De grote drie", zegt Berry-Haseth, die zelf in 2018 de voorlaatste 'chapi' ontving. Vorig jaar, precies op de 100e

in poëtische regels

geboortedag van de schrijver, was het de beurt aan Diana Lebacs. Ook Nydia Ecury, Frank Martinus Arion, Sidney Joubert en Rignald Recordino staan in het rijtje dat inmiddels zeventien namen telt.

Naast twee boeken voor een herdruk, die klaarliggen om naar de drukker te gaan, staat nog één ding op de lijst: een documentaire te laten maken over het leven van Pierre Lauffer. "Er is al wel een geweldige biografie, in het Nederlands, geschreven door Bernadette Heiligers en uitgebracht in 2012. Het schrijven van een biografie is erg delicaat. Lauffer was geen zoete jongen. Lees de biografie maar. Het is de kunst om de waarheid te schrijven, maar toch met respect."

Pierre Lauffer was in zijn werkzame leven onder meer ambtenaar, maar werd later ook docent Papiaments. "Maar hij raakte als docent erg gedesillusioneerd, omdat

46

Ph.R.

Miéntas Fil ta kòrta palu den kunuku,
nan a mara Mosa Nena den garoshi,
bai bend'ele k'un kapitan di bark'i belá,
ku a salí pa laman e mes atardi.

Terwijl Fil bomen rooide op het veld,
werd Nena op een kar gesjord. Een kapitein wacht
bij zijn zeilschip om die middag uit te varen.
Nena werd verkocht en ingeladen.

47

Pierre Lauffer

hij het niet gedaan kreeg wat hij wilde bereiken met literatuur. En dat was dat alle leerlingen en studenten net zo gepassioneerd waren als hij."

Buchi Fil

Lauffer schreef zijn gedichten omwille van de schoonheid van de taal, en niet uit sociale bewogenheid. Of, zoals vertaler Fred de Haas het verwoordt in het nu verschenen boek: "Pierre Lauffer was in zijn werk geen bringer van een sociale boodschap. Hij observeerde en beschreef, maar was geen activist." Het gedicht 'Balada di Buchi Fil' lijkt dan ook uitzonderlijk, hoewel hij meer over de slavernij heeft geschreven.

Het Papiamentstalige gedicht, dat nu door De Haas is vertaald, is een tragedie in twintig strofen van vier regels, waarin de slaaf Buchi Fil

weerstand probeert te bieden aan de shon en de bomba, maar uiteindelijk knakt als hij als hij en zijn geliefde Mosa Nena bruut van elkaar gescheiden worden. Berry-Haseth: "Fred de Haas stelde het voor om Buchi Fil in het Nederlands te vertalen voor 100 jaar Lauffer. Om iets tastbaars te hebben ter ere hiervan. Waarom ik dit gedicht heel bijzonder vind is dat het de dramatiek van de slavernij zo mooi weergeeft. Het punt uit het gedicht dat me het meeste raakt is het moment dat Mosa Nena op het punt staat om verkocht te worden. Heel erg."

Het gedicht verscheen voor het eerst in 1964, in de dichtbundel 'Kantika pa bjentu'. In 2006 werd het overigens al eens in het Nederlands vertaald in de bundel 'Kantika pa bjentu/Liederen voor de wind' door Igma van Putte de Windt en Henry Habibe. Maar het is vooral bij het brede publiek bekend geworden door de vertolking door Ced Ride, die het in zang populair maakte, op een melodie van Angel Salsbach en Etzel Provence. "Daarom kent bijna iedereen de inhoud van dit gedicht. Het is als het ware de

geschiedenis van de slavernij, op een poëtische manier weergegeven."

Ze vervolgt: "Wat ik heel prettig vind is dat dit gedicht niet een vingerwijzen is, zo van 'ik ben hier en jij bent daar en ik ben zwart en jij bent wit', maar het is gewoon een vertelling van een trieste gebeurtenis uit onze geschiedenis. Je kunt die geschiedenis niet wegvagen. Die is er. Maar het is wel hoe je het brengt. Je moet het niet gebruiken om op te hitsen. Het is belangrijk om de geschiedenis in context weer te geven en te gedenken. En dat het, wat de slavernij betreft, nooit meer gebeurt."

Ritmiek

"Fred de Haas is er in geslaagd om de zo belangrijke ritmiek in de Papiamentstalige tekst, ook in het Nederlands erin te houden." De strofen staan in beide talen weergegeven, het Papiaments bovenaan. De illustraties van Fifi Rademaker en George Lichtveld completeren het geheel. Ze hebben daarbij eenzelfde stijl aangehouden, hoewel de goede kijker ook wel degelijk verschillen ziet. Behalve voor een voorwoord zorgt De Haas ook

voor een uitgebreide analyse van Lauffers werk en diens plaats in het Curaçaose literatuurlandschap. Die extra hoofdstukken zijn in twee talen achterin het boek te vinden.

Vorig jaar waren er al enkele activiteiten ter ere van de 100e geboortedag van de dichter. Zo werden er zeventien gedichten vertaald en voorgedragen. Ook op Kolegio Pierre Lauffer vsbo waren er tal van activiteiten ter ere van

de naamgever van de school. Vanwege de coronapandemie heeft de stichting er nu voor gekozen om de presentatie van 'Balada di Buchi Fil' op video op te nemen en zonder publiek te laten geschieden. Dit gaat nog plaatsvinden. Het boek is vanaf maandag 19 oktober verkrijgbaar voor 19,50 gulden bij de lokale boekhandels, alsook via telefoonnummer 737-5818. Alle havo- en vwo-scholen krijgen enkele exemplaren cadeau.

Fred de Haas vertaalde het gedicht in het Nederlands.